

BRANKO FRANOLIĆ

(2. VII. 1925 – 11. I. 2011)

IN MEMORIAM

Višestruka je praznina koju je Branko Franolić ostavio svojim odlaskom: izgubili smo ugledna jezikoslovca, bibliografa, profesora na brojnim inozemnim sveučilištima, neumorna promicatelja hrvatskog jezika i hrvatske književnosti u inozemstvu. Upravo zbog toga što je profesionalno djelovao izvan granica Hrvatske, za nju je učinio neobično mnogo; upravo zbog toga što je djelovao izvan matične sredine, u njoj je, nažalost, sve donedavno bio relativno slabo poznat.

Branko Franolić rođen je u Rijeci 1925. godine, maturirao je u Zagrebu 1944, a zatim je u istom gradu, na Filozofskom fakultetu, upisao studij engleskoga, francuskog i talijanskog jezika te južnoslavenskih književnosti. Studij je kao stipendist nastavio 1952. godine u Velikoj Britaniji, najprije u Harlech College u Walesu, a zatim na Sveučilištu u Cambridgeu. Iste je godine zatražio i dobio politički azil, te je većinu života proveo u Velikoj Britaniji, Francuskoj i Kanadi. Od 1953. do 1957. studirao je englesku i američku povijest, filologiju i civilizaciju na visokom učilištu Slobodne Europe u Strassbourgu, gdje je 1957. godine diplomirao anglistiku i amerikanistiku. Doktorirao je na francuskoj Sorboni 1977. tezom *Les mots d'emprunt français en croate*. Od 1958. do 1975. na raznim je državnim školama u Francuskoj predavao engleski i francuski, a 16 godina radio je i na uglednom Sveučilištu René Descartes, Sorbonne. Od 1974. ponovno je u Engleskoj, gdje radi kao profesor francuskog jezika i književnosti na Beverley College u New Maldenu (Surrey). Od 1990. predaje francusku lingvistiku i hrvatski jezik na Atkinson College, Sveučilište York u Torontu (Kanada). Godine 1994. izabran je za dopisnoga člana HAZU, a 1996. dobio je nagradu Ine za promicanje hrvatske kulture u svijetu. Preminuo je u Londonu, 11. siječnja 2011.

Franolićev rad može se okupiti oko nekoliko tematskih središta. Prvo od njih pripada jezikoslovlju, a tiče se istraživanja riječi i oblika francuskog podrijetla u hrvatskom jeziku te njihova fonološkog, morfološkog i sintaktičkog prilagođavanja hrvatskom sustavu. Još prije doktorata objavio je knjigu *L'influence de la langue française en Croatie, d'après les mots empruntés* (Pariz, 1975); njezin podnaslov glasi *Aspect socio-historique*, a ovdje ga ističemo jer mnogo govori o rasponu Franolićevih interesa: na oko 160 stranica aktor tu daje temeljit pregled povijesnih, kulturnih (napose književnih), obrazovnih, pa i turističkih veza Hrvatske i Francuske, od 8. stoljeća pa do najnovijih vremena. O vrijednosti njegovih leksikoloških studija govori podatak da je spomenuta disertacija, kada je objavljena tiskom, odmah bila popraćena nizom recenzija u uglednim glasilima s obje strane oceana (*Canadian Slavonic Papers*, *Vox Romanica*, *Zeitschrift für Balkanologie* i dr.). O leksičkim i sociokulturnim aspektima francuskog utjecaja u Hrvatskoj te o drugim temama Franolić je višeputno pisao u nizu uglednih inozemnih časopisa: *Lingua* (Amsterdam), *Linguistics* (The Hague), *Die Welt der Slaven* (München), *Annali dell'Istituto universitario orientale* (Napulj), *Journal of Croatian Studies* (New York).

Drugo je važno područje njegova rada povijest hrvatskog jezika. Još 1972. objavio je u Parizu prvu knjigu iz te tematike: *La langue littéraire croate: aperçu historique*, koja je ubrzo prevedena na švedski (*Det kroatiska litterära språket: en historisk översikt*, Lund, 1975). Na engleskom je objavljena 1980. pod naslovom *A Short History of Literary Croatian*, da bi se 1984. pojavila proširena inačica: *An Historical Survey of Literary Croatian*. Nedavno je tiskano Franolićevo djelo slična naslova, ali očito ažurirana sadržaja, *A Historical Outline of Literary Croatian* (Zagreb – London, 2008); o njemu je recenzentica Anđela Frančić napisala kako nadmašuje puki povijesni obris, te u svojem znanstvenom aparatu nudi čitatelju obuhvatan pregled filološkog istraživanja u posljednja dva stoljeća, ujedno ga obavješćujući o društvenim i političkim sastavnicama koje su utjecale na standardizaciju hrvatskoga jezika. Ta je bogato ilustrirana knjižica iznimno korisna upravo zbog svoje preglednosti i kratkoće, te zbog same činjenice da je napisana na engleskom jeziku. Neumorno se zalažući za afirmaciju hrvatskoga jezika, Franolić je u Parizu 1988. objavio sociolingvističku studiju *Language policy in Yugoslavia, with special reference to Croatian*. U ovom kontekstu spomenuti je i njegov rad "The development of literary Croatian and Serbian", koji je izišao u enciklopedijskom djelu *Language reform: history and future* (ur. I. Fodor i C. Hagège, sv. 2, Hamburg, 1983).

Trećim ključnim područjem Franolićeva znanstvenog i stručnog djelovanja treba bez dvojbe smatrati njegove prinose na području bibliografije. Svjestan temeljne važnosti bibliografskih podataka, on je zapazio koliko su za hrvatski jezik i književnost oni još uvijek nepotpuni, kako ne postoji pregled djela takve tematike u velikim inozemnim knjižnicama te kako je i ono što postoji slabo poznato čitateljima, naročito onima u inozemstvu. Franolićeva knjiga *A bibliography of Croatian dictionaries* (Pariz, 1985) prvi je pokušaj kronološkoga pregleda hrvatskih rječnika kroz povijest. Slijedi niz djela o hrvatskim knjigama u Britanskoj knjižnici: nakon sveska *Croatian glagolitic printed texts in the British Library General Catalogue* (1994), Franolić je sastavio i objavio retrospektivnu bibliografiju knjiga hrvatskih pisaca i onih stranih auktora čija se djela odnose na Hrvate i na Hrvatsku, tiskanih u rasponu od XVI. stoljeća do naših dana: *Books on Croatia and Croatians recorded in the British Library General Catalogue*, u tri sveska (1996, 1999, 2000). U kontaktima sa stranim kolegama, osobito onima neolatinističke struke, neobično se korisnom pokazala (što može osobnim iskustvom posvjedočiti pisac ovoga nekrologa) Franolićeva knjiga *Works of Croatian Latinists recorded in the British Library General Catalogue* (objavljena 1997, te u proširenu izdanju 1998. godine). Tu je zabilježeno i opisano oko 200 naslova u približno 250 izdanja i u tristotinjak primjeraka, iz pera 69 hrvatskih latinista, od 12. do 20. st., tj. od Hermana Dalmatina (rukopis *De essentiis* iz 14. st.!) do Tona Smerdela (*Pontes lucentes. Carmina Latina*). Prije glavnoga, bibliografskog dijela Franolić je u knjigu uvrstio svoj uvod – solidno napisan povijesni pregled hrvatskoga latinizma na tridesetak stranica, pod naslovom "Latin as a literary language among the Croatians". Vrijedno je spomena (i pohvale) da je nakladnik, Hrvatski informativni centar, knjigu učinio u cijelosti dostupnom na mreži (URL: <http://hic.hr/books/latinists/01latin.htm>). Svojevrsna pak sinteza bibliografskoga Franolićeva djelovanja jest metabibliografija *A survey of Croatian bibliographies 1960-2003* (2004). Osim općeg povijesnog uvoda, auktor je tu uz pojedine tematske skupine bibliografija zabilježenih u njegovu pregledu

("Bibliografije regionalnog i lokalnog značaja", "Hrvatske publikacije u inozemstvu / Bibliografije emigrantske literature", "Bibliografije pojedinih časopisa" itd.) dao kratak osvrt na povijest te bibliografske vrste u Hrvatskoj.

Svakako treba spomenuti Franolićeve knjige posvećene dvojici iznimnih Hrvata. Iako ne pripadaju opisanim glavnim područjima, one posvjedočuju širok obzor auktorovih interesa te njegovo stalno nastojanje da se međunarodna javnost bolje upozna s prinosima što ih je Hrvatska dala svjetskom kulturnom i znanstvenom naslijeđu. Monografija o pioniru europske indologije Filipu Vezdinu (1748-1806) objavljena je najprije u Londonu 1991 (*Filip Vezdin's contribution to Indic studies at the turn of the 18th century in Europe*) te u Velletriju 2005. (*Paolino di San Bartolomeo, pioniere dell'indologia nell'Europa di fine settecento*). Znamenitom matematičaru, fizičaru, astronomu i pjesniku Ruđeru Boškoviću posvetio je Franolić knjigu *Bošković in Great Britain* (New York, 2002).

Zamjetno je – i samo po sebi dostatno rječito – da se Franolićevo ime počinje pojavljivati u domaćoj periodici i nakladništvu tek nakon 1990. Uz nekoliko knjiga, što ih je u posljednja dva desetljeća svojega života tiskao u Hrvatskoj, o raznim je aspektima leksičkog posuđivanja iz francuskoga objavljivao radove u *Suvremenoj lingvistici* (Zagreb, 1996) i u *Raspravama Instituta za jezik i jezikoslovlje* (Zagreb, 1997-98, 2000); o Filipu Vezdinu objavio je studiju u časopisu *Riječ* (Rijeka, 2006).

Velika je Franolićeva zasluga što je svojim knjigama i člancima objavljenima na engleskom, francuskom, švedskom i talijanskom ustrajno rasvjetljivao hrvatsku jezičnu problematiku u inozemnim slavističkim krugovima i u najširoj javnosti zapadne Europe. Time je pridonio otporu spram jezičnom unitarizmu u bivšoj Jugoslaviji, pomogao je afirmaciji svijesti o autonomiji hrvatskog jezika, ali i širenju spoznaje o pravu hrvatskoga naroda na političku i državnu samostalnost. Napose su njegovi radovi o francusko-hrvatskim kulturnim vezama, o golemoj baštini hrvatskoga latinizma te o znamenitim Hrvatima pridonijeli da se svjetska javnost bolje upozna s hrvatskom poviješću, identitetom i kulturnom baštinom. Ne samo rezultatima svojega rada nego i jasnom sviješću o stalnoj potrebi tovrskih nastojanja, Branko Franolić vlastitim je primjerom pokazao kako se može istodobno biti i građanin svijeta i domoljub.

Spomenimo na kraju još jedan oblik njegova rada, samo naizgled nevažan, kojim je još jednom dao nasljedovanja vrijedan *exemplum*. U razgovoru prigodom dodjele Inine nagrade za promicanje hrvatske kulture u inozemstvu istaknuo je: "Knjige, ponavljam, treba nabavljati i dostavljati inozemnim knjižnicama, što ja neprestano i radim jer je to dio moga posla." Uz pozamašan niz njegovih vlastitih svezaka, koji se nalaze na policama ne desetaka, nego stotina knjižnica diljem svijeta, pamtit ćemo ga i po tom obliku tiha, samozatajna i ustrajna rada za dobrobit struke i domovine.

Bratislav Lučin